

“BINH NGO DAI CAO” – REQUIRED WORK IN THE GENERAL EDUCATION PROGRAM OF LITERATURE 2018: SOME DISCUSSIONS

Duong Thu Hang*, Mac Thi Yen Nga

TNU – University of Education

ARTICLE INFO	ABSTRACT
Received: 31/7/2023 Revised: 12/9/2023 Published: 12/9/2023 KEYWORDS Binh Ngo Dai Cao Medieval political literature Quality and competency education Textbook of Literature 10 Nguyen Trai	On the current educational innovation roadmap, many studies on the Program, Textbooks, teaching materials, organizational forms, teaching methods, etc. have been widely published. However, with the position of one of the six compulsory works in the General Education Program of Literature 2018, Nguyen Trai's Binh Ngo Dai Cao in the 10th grade Literature textbook has not yet become the main research subject of any work or article. So, what are the features of the work Binh Ngo Dai Cao in the three textbooks Canh Dieu, Chan troi sang tao, and Ket noi tri thuc cuoc song, and how can we effectively exploit the value of education in terms of quality and competency for high school students during the class hours? Using analytical methods of literary works, culturology research methods, statistical manipulation, comparisons and contrast methods, this article contributes to identifying the characteristics of Binh Ngo Dai Cao in three sets of books and clarifies the work's specific features as well as the possibility of meeting quality and competency education requirements for high school students. These are also important suggestions when approaching the works of Binh Ngo Dai Cao in particular and medieval literary works in general in the General Education Program of Literature 2018.

“ BÌNH NGÔ ĐẠI CÁO ” – TÁC PHẨM BẮT BUỘC TRONG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG MÔN NGỮ VĂN 2018: ĐÔI ĐIỀU TRAO ĐỔI

Dương Thu Hằng*, Mạc Thị Yến Nga

Trường Đại học Sư phạm – ĐH Thái Nguyên

THÔNG TIN BÀI BÁO	TÓM TẮT
Ngày nhận bài: 31/7/2023 Ngày hoàn thiện: 12/9/2023 Ngày đăng: 12/9/2023 TỪ KHÓA Bình Ngô đại cáo Văn chính luận thời trung đại Giáo dục phẩm chất và năng lực Sách giáo khoa Ngữ văn 10 Nguyễn Trãi	Trên lộ trình đổi mới giáo dục hiện nay, nhiều nghiên cứu về Chương trình, Sách giáo khoa, ngữ liệu dạy học cũng như hình thức tổ chức, phương pháp dạy học... đã được công bố rộng rãi. Tuy nhiên, với vị trí là 1 trong 6 tác phẩm bắt buộc trong Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018, văn bản <i>Bình Ngô đại cáo</i> của Nguyễn Trãi trong sách giáo khoa Ngữ văn lớp 10 hiện nay chưa trở thành đối tượng nghiên cứu chính của bất cứ công trình, bài viết nào. Vậy, tác phẩm <i>Bình Ngô đại cáo</i> trong 03 bộ sách giáo khoa Cánh Diều, Chân trời sáng tạo và Kết nối tri thức với cuộc sống có đặc điểm gì và làm thế nào để khai thác được hiệu quả giá trị giáo dục phẩm chất và năng lực cho học sinh phổ thông trong những giờ dạy – học áng “thiên cổ hùng văn” này? Sử dụng phương pháp phân tích tác phẩm văn học, phương pháp nghiên cứu văn hóa học và các thao tác thống kê, so sánh, đối chiếu; bài viết này góp phần nhận diện đặc điểm của <i>Bình Ngô đại cáo</i> trong 03 bộ sách và làm sáng tỏ những đặc điểm mang tính đặc thù cũng như khả năng đáp ứng yêu cầu giáo dục phẩm chất và năng lực cho học sinh phổ thông của tác phẩm. Đây cũng là những gợi ý quan thiết khi tiếp cận tác phẩm <i>Bình Ngô đại cáo</i> nói riêng, các tác phẩm văn chính luận thời trung đại nói chung trong Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018.

DOI: <https://doi.org/10.34238/tnu-jst.8463>

* Corresponding author. Email: hangdt@tnue.edu.vn

1. Giới thiệu

Được đánh giá là “áng thiên cổ hùng văn”, *Bình Ngô đại cáo* của Nguyễn Trãi lâu nay được giới nghiên cứu quan tâm trên nhiều phương diện. Việc nghiên cứu văn bản, dịch nghĩa tác phẩm có các tác giả tiêu biểu như Trần Trọng Kim, Ngô Tất Tố, Bùi Ki, Mạc Bảo Thân, Vũ Khiêu, Nguyễn Đăng Na... Bàn về giá trị văn chương trong *Bình Ngô đại cáo* cũng có nhiều ý kiến thú vị và sâu sắc. Từ góc nhìn văn hóa trung đại, tác giả Trần Nho Thìn trong cuốn *Văn học trung đại Việt Nam dưới góc nhìn văn hóa* đã đi sâu tìm hiểu nền tảng của tác phẩm và nhấn mạnh đến hai chữ nhân nghĩa [1]. Phạm Tuấn Vũ phân tích 04 biểu hiện của “Cảm hứng dân tộc trong *Bình Ngô đại cáo*” bao gồm: (1) lòng tự hào dân tộc, ý thức tự tôn về quốc gia dân tộc; (2) sự chân thành, sâu sắc mà cũng tràn đầy hào hứng sôi nổi trong cảm nghĩ của tác giả về công trình kháng chiến của dân tộc và kết quả của nó; (3) sự suy nghiệm, tự hào về tầm vóc thời đại của dân tộc, của chiến thắng trước quân thù; (4) niềm hân hoan, tin tưởng ở tương lai [2]. Ở góc nhìn văn hóa dân tộc, nhiều nhà nghiên cứu đồng tình với tác giả Nguyễn Văn Hồng khi ông khẳng định rằng: *Bình Ngô đại cáo* là một bản tuyên ngôn độc lập, phản ánh tinh thần, cốt cách Nho Việt [3].

Trên hành trình đổi mới giáo dục hiện nay, nhiều nghiên cứu về Chương trình, Sách giáo khoa, ngữ liệu dạy học cũng như hình thức tổ chức, phương pháp dạy học... đã được công bố rộng rãi. Những công trình, bài viết đề cập đến việc điều chỉnh, thay đổi chương trình để giảm bớt sự cứng nhắc, mong muốn được phát triển chương trình thường xuyên để tiếp cận năng lực người học có thể kể đến như *Hướng dẫn dạy học môn Ngữ văn trung học phổ thông theo chương trình giáo dục phổ thông mới* [4]; *Hướng dẫn kiểm tra đánh giá năng lực học sinh trung học phổ thông trong dạy học Ngữ văn* (Theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018) [5]. Bên cạnh đó, để nâng cao chất lượng dạy học, nhiều nhà nghiên cứu cũng đã trăn trở về vấn đề dạy học Ngữ văn nói chung, các tác phẩm văn học Việt Nam trung đại nói riêng theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh phổ thông. Với cuốn sách *Để dạy tốt và học tốt tác phẩm văn chương (phần trung đại) ở trường phổ thông*, Nguyễn Thị Thanh Hương đã nêu ra thực tế khó khăn và thuận lợi trong dạy học văn học trung đại ở trường phổ thông. Trên cơ sở đó tác giả đã đề xuất các phương pháp dạy học văn học trung đại (trong đó có văn chính luận trung đại) như hướng dẫn học sinh đọc tác phẩm, dạy học văn học trung đại thông qua cắt nghĩa, dạy thơ trung đại thông qua chú giải sâu.... Trong phần hướng dẫn học sinh đọc tác phẩm, Nguyễn Thị Thanh Hương cho rằng văn học trung đại có các kiểu đọc như đọc đúng, đọc kĩ, đọc hay, đọc chéo, đọc có định hướng mục đích, đọc có bổ sung, đọc diễn cảm (cấp độ cao nhất của việc đọc). Tác giả cũng đã giải thích cụ thể về các kiểu đọc và đưa ra ví dụ về cách đọc *Hịch và Cáo*... [6]. Một số tác giả khác cũng đã đề xuất các giải pháp để nâng cao chất lượng dạy học các tác giả, tác phẩm văn học trung đại cụ thể như Lê Phương Thúy, Nguyễn Thu Trang, Nguyễn Tiến Anh [7], Hoàng Bách Việt [8], Dương Thu Hằng [9], [10]... Tuy nhiên, cho đến nay văn bản *Bình Ngô đại cáo* của Nguyễn Trãi trong sách giáo khoa Ngữ văn lớp 10 chưa trở thành đối tượng nghiên cứu chính của bất cứ công trình, bài viết nào. Do vậy, bài viết này sẽ góp phần nhận diện đặc điểm của *Bình Ngô đại cáo* trong 03 bộ sách Ngữ văn 10 (*Cánh Diều*, *Chân trời sáng tạo* và *Kết nối tri thức với cuộc sống*) và làm sáng tỏ những đặc điểm mang tính đặc thù cũng như khả năng đáp ứng yêu cầu giáo dục phẩm chất và năng lực cho học sinh phổ thông của tác phẩm.

2. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp nghiên cứu chủ yếu được chúng tôi sử dụng trong bài viết là phương pháp phân tích tác phẩm văn học, phương pháp nghiên cứu văn hóa học và các thao tác thống kê, so sánh, đối chiếu để thấy được đặc điểm của *Bình Ngô đại cáo* với tư cách là ngữ liệu dạy học trong 03 bộ sách giáo khoa Ngữ văn 10 là *Cánh Diều*, *Chân trời sáng tạo* và *Kết nối tri thức với cuộc sống* cũng như khả năng khai thác mối quan hệ giữa nội dung và hình thức tác phẩm với việc phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh THPT. Từ kết quả nghiên cứu đó, bài viết đề xuất một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học bản tuyên ngôn độc lập lần 2 của dân tộc, góp phần đáp

ứng mục tiêu của Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn nói riêng, Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể nói chung.

3. Kết quả nghiên cứu

3.1. *Bình Ngô đại cáo - ngữ liệu bắt buộc của Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018*

Được lựa chọn là 1 trong 6 tác phẩm bắt buộc của Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn 2018, *Bình Ngô đại cáo* không chỉ đáp ứng được các tiêu chí khắt khe của ngữ liệu dạy học là “*Có giá trị đặc sắc về nội dung và nghệ thuật, nhất là có tính chuẩn mực và sáng tạo về ngôn ngữ; Phản ánh được thành tựu về tư tưởng, văn học, văn hóa dân tộc như tinh thần yêu nước, độc lập dân tộc, ý thức về chủ quyền quốc gia, tinh nhân văn, lòng nhân ái, khoan dung, ... và những giá trị phổ quát của nhân loại (...); phục vụ trực tiếp cho việc phát triển các phẩm chất và năng lực theo mục tiêu, yêu cầu cần đạt của chương trình; Phù hợp với kinh nghiệm, năng lực nhận thức, đặc điểm tâm sinh lý, mối quan tâm của học sinh ở từng lớp/cấp học; giúp học sinh có hứng thú đọc văn*” mà còn được khẳng định là tác phẩm “*có vị trí và tầm quan trọng bậc nhất về tư tưởng yêu nước, tự hào dân tộc và giá trị nhân văn; có vị trí và ý nghĩa đặc biệt trong đời sống tinh thần của dân tộc; có giá trị và tác động lâu bền đối với nhiều thế hệ*” [11].

Quả thực, *Bình Ngô đại cáo* là áng văn tiêu biểu thời trung đại với đặc thù “văn, sử, triết bát phân”, mang nhiều giá trị đặc sắc của lịch sử văn học dân tộc; tư tưởng của tác phẩm này vẫn có ảnh hưởng sâu sắc và hiện vẫn truyền được cảm hứng cho nhiều thế hệ.

Về nội dung, *Bình Ngô đại cáo* của Nguyễn Trãi gắn liền với cuộc kháng chiến chống giặc Minh xâm lược, với những chiến thắng oanh liệt của quân và dân ta đã làm vẻ vang lịch sử nước nhà, đặt dấu mốc quan trọng trong tiến trình lịch sử dân tộc. *Bình Ngô đại cáo* đã tiến thêm một bước mới trong việc khẳng định chủ quyền lãnh thổ quốc gia với nền văn hiến lâu đời, có phong tục tập quán riêng, truyền thống lịch sử anh hùng... *Bình Ngô đại cáo* với quan điểm chính trị nhất quán, xuyên suốt và thống nhất trong đường lối cai trị, liên quan đến phạm trù đức trị đề cao đức hiếu sinh của người lãnh đạo, nhất quán trong tư tưởng chính trị lấy dân làm gốc, vì dân mà chiến đấu để đem lại cho nhân dân cuộc sống ấm no hạnh phúc. Không chỉ thế, từ góc nhìn văn hóa ứng xử truyền thống, có thể nhận thấy ba xu hướng ứng xử mang đậm bản sắc, cốt cách văn hóa Việt Nam là đề cao tư tưởng nhân nghĩa vì dân, phát huy sức mạnh đoàn kết và thể hiện tinh thần khoan dung, nhân ái với kẻ thù.

Bình Ngô đại cáo không chỉ đặc sắc ở nội dung mà còn là điển hình ở nghệ thuật văn chính luận, ở thể loại cáo: Kết cấu rõ ràng, chặt chẽ, bốn phần có mối liên quan mật thiết với nhau góp phần làm sáng rõ nội dung tư tưởng của toàn bộ tác phẩm. Bố cục của bài cáo hợp lí, chặt chẽ và cân đối. Câu văn, giọng văn linh hoạt, có lí lẽ sắc bén, dẫn chứng thuyết phục, lập luận rõ ràng, mạch lạc, khúc triết nhờ kết hợp nhuần nhuyễn giữa tư duy logic và tư duy hình tượng, giữa lí lẽ với thực tiễn... Ngôn ngữ hình tượng phong phú, vừa cụ thể, vừa khái quát. Đặc biệt, kiểu văn tứ lục, các biện pháp tu từ phong phú... đã tạo nên sức hấp dẫn của bản hùng văn vô tiền khoáng hậu này.

Như vậy, khai thác tốt những giá trị nội dung và nghệ thuật nói trên, người học không chỉ nâng cao năng lực văn học, năng lực ngôn ngữ mà còn được khắc sâu thêm các phẩm chất quan trọng như yêu nước, nhân ái, trách nhiệm,... Không những thế, bài cáo còn ẩn chứa nhiều điều thú vị giúp người học có thể phát huy tư duy phản biện, tư duy logic cũng như năng lực tự học, tự chủ; năng lực sáng tạo và giải quyết các vấn đề trong đời sống. Chẳng hạn, ngay tiêu đề tác phẩm cũng đã có thể đào sâu rất nhiều tri thức thú vị như: Tại sao dẹp giặc Minh mà lại không phải là *Bình Minh đại cáo*? Theo Nguyễn Đăng Na [12], từ *Ngô* chỉ giặc Minh, khi Chu Nguyên Chương mới lên ngôi lấy hiệu là Ngô Vương. Như vậy, *Ngô* ở đây có thể hiểu theo hai nghĩa vừa để chỉ Minh Thái Tổ Chu Nguyên Chương dấy binh ở đất Giang Tô lúc đầu xưng là Ngô Quốc Công cũng vừa để chỉ đời Ngô thời Tam Quốc, phương Bắc sang cai trị nước ta một cách vô cùng tàn ác, từ đó nhân dân ta hay gọi Ngô với ý khinh ghét, ám chỉ lũ giặc tàn ác. Nguyễn Trãi đã rất tinh tế trong việc lựa chọn tên nhan đề *Bình Ngô đại cáo* bởi vì nó đã cho thấy tư thế hiên ngang,

niềm tự hào, tự tôn cũng như nhắc nhở về truyền thống chống giặc ngoại xâm, bảo vệ giang sơn đất nước của dân tộc ta trước kẻ thù xâm lược nhiều đời nay...

3.2. Bình Ngô đại cáo trong SGK Ngữ văn 10

Như đã biết, hiện có 03 bộ sách giáo khoa Ngữ văn 10 do 03 nhóm tác giả biên soạn và được đặt trong các mạch chủ đề, bài học khác nhau. Vậy, văn bản *Bình Ngô đại cáo* trong 03 bộ sách đó được khai thác như thế nào? Để làm rõ điều này, chúng tôi đã tiến hành khảo sát, thống kê, so sánh một số phương diện cần thiết trong Bảng 1.

Bảng 1. Một số đặc điểm của tác phẩm *Bình Ngô đại cáo* trong 03 bộ sách giáo khoa Ngữ văn lớp 10 – Chương trình giáo dục phổ thông 2018

Bộ sách	Tên chủ đề /phân bố chương trình	Số lượng chú thích	Số lượng câu hỏi hướng dẫn học bài	Một số từ ngữ khác nhau gây tranh cãi	Tần số xuất hiện trong các kĩ năng khác nhau
Kết nối tri thức và cuộc sống	Nguyễn Trãi – “Danh còn để trợ dân này”/ Học kì 2	98	08 câu	- Tác giả Nguyễn Trãi (Tr.6) - thần nhân (tr.13) - “Năm ấy tháng Mười” (Tr.17)	-Kết nối đọc - viết (Tr. 21) -Thực hành TV (tr.26) - Cùng cố, mở rộng (tr.33)
Cánh diều	Thơ văn Nguyễn Trãi/ Học kì 2	44	07 câu	- “tác giả Nguyễn Trãi” (Tr.88) - “thần nhân” (tr.97) - “Năm ấy tháng Mười” (Tr.100)	Thực hành tiếng Việt 9 (Tr. 104)
Chân trời sáng tạo	Anh hùng và nghệ sĩ/ Học kì 2	33	08 câu	-“tác giả Nguyễn Trãi” (Tr.29) - thần dân (tr. 35) -“Năm ấy tháng ấy” (Tr.37)	Không sử dụng ngữ liệu tác phẩm <i>Đại cáo Bình Ngô</i>

Theo kết quả khảo sát này, có thể thấy tuy cùng sử dụng *Bình Ngô đại cáo* làm ngữ liệu dạy học trong kỳ 2 năm lớp 10 nhưng ở mỗi bộ sách, tác phẩm được sắp xếp theo các mạch kiến thức khác nhau: *Bình Ngô đại cáo* nằm trong chủ đề *Anh hùng và nghệ sĩ* (bộ *Chân trời sáng tạo*), chủ đề *Thơ văn Nguyễn Trãi* (bộ *Cánh Diều*) và chủ đề *Danh còn để trợ dân này* (bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống*). Tuy cùng dạy văn bản *Bình Ngô đại cáo* nhưng số lượng chú thích trong mỗi bộ khác nhau: bộ sách *Cánh Diều* có 44 chú thích, bộ *Chân trời sáng tạo* có 33 chú thích, trong khi đó bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống* có tới 98 chú thích.

Phân tích *Hệ thống câu hỏi hướng dẫn học bài* trong mỗi bộ sách, chúng ta có thể hình dung ra mục tiêu cần đạt về năng lực và phẩm chất mà tập thể các tác giả đã dày công thiết kế. Hệ thống câu hỏi trong bộ sách giáo khoa *Kết nối tri thức với cuộc sống* có 4 câu nhận biết, 3 câu thông hiểu và 1 câu vận dụng; bộ sách *Cánh Diều* có 1 câu hỏi nhận biết, 5 câu hỏi thông hiểu và 1 câu vận dụng; bộ sách *Chân trời sáng tạo* có 1 câu hỏi nhận biết, 6 câu hỏi thông hiểu và không có câu hỏi vận dụng. Các hệ thống câu hỏi đều có ý nghĩa phát triển năng lực của học sinh ở các kĩ năng Đọc – Nói – Nghe – Viết, đồng thời góp phần phát triển phẩm chất yêu nước, nhân ái, trách nhiệm.

Văn bản *Bình Ngô đại cáo* không chỉ được khai thác ở kĩ năng Đọc mà còn trở thành ngữ liệu trong phần *Kết nối đọc – viết* (Tr. 21 bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống*): “Viết đoạn văn (khoảng 150 chữ) về vấn đề sau: - Mối quan hệ giữa tư tưởng nhân nghĩa và luận đề chính nghĩa thể hiện trong đoạn 1 của văn bản; - Tinh thần độc lập, ý thức về chủ quyền dân tộc được thể hiện trong bài *Bình Ngô đại cáo*”; toàn bộ phần *Thực hành TV* (Tr.26 bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống*) sử dụng bài *Bình Ngô đại cáo* làm ngữ liệu chính; phần *Cùng cố, mở rộng* của Bài 6 (Tr.33 bộ *Kết nối tri thức với cuộc sống*) cũng tập trung khai thác sâu hơn ngữ liệu này. Trong khi đó, ngữ liệu *Bình Ngô đại cáo* được khai thác kết nối ở phần *Thực hành tiếng Việt 9* (Tr. 104 bộ *Cánh diều*): “(1). Hai câu in đậm dưới đây áp dụng biện pháp tu từ nào để khẳng định chủ quyền quốc gia và nền độc lập của nước ta? Tên các triều đại Việt Nam, Trung Hoa được sắp xếp như thế nào?(...); (2). Hãy viết một đoạn văn (khoảng 8-10 dòng) bàn về giá trị nội dung của *Đại cáo bình Ngô* (Nguyễn Trãi); trong đoạn văn đó sử dụng biện pháp liệt kê. Nhận xét về tác dụng của biện pháp

tu từ này”. Riêng bộ *Chân trời sáng tạo*, các nhà biên soạn chỉ sử dụng *Bình Ngô đại cáo* trong kĩ năng Đọc.

Thêm nữa, xét về văn bản, giữa 3 bộ sách có một số từ ngữ khác nhau gây tranh cãi và làm khó cho việc dạy – học *Bình Ngô đại cáo* trong nhà trường phổ thông hiện nay. Dùng “tác gia” hay “tác giả”, “thần nhân” hay “thần dân”,... thiết nghĩ cũng rất cần được thảo luận và thống nhất ý kiến dựa trên các cơ sở khoa học rõ ràng.

3.3. Một số đề xuất nâng cao chất lượng dạy – học tác phẩm *Bình Ngô đại cáo* trong nhà trường THPT

Để khắc phục một số tồn tại nêu trên cũng như để phát huy được phẩm chất và năng lực của học sinh phổ thông, nâng cao chất lượng dạy – học áng thiên cổ hùng văn này, theo chúng tôi cần chú ý một số biện pháp sau:

Một là tích hợp giáo dục phẩm chất và các giá trị văn hóa ứng xử truyền thống của dân tộc trong các giờ dạy – học *Bình Ngô đại cáo*.

Hai là thiết kế các dự án học tập về tác phẩm *Bình Ngô đại cáo* để học sinh có cơ hội tự mình tìm hiểu, khám phá các giá trị tri thức tiềm ẩn trong tác phẩm.

Ba là nâng cao năng lực thích ứng của giáo viên dạy Ngữ văn trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay. Với tinh thần “mở” của Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn, giáo viên có lợi thế phát huy năng lực của mình khi được trao quyền tự chủ trong lựa chọn ngữ liệu, SGK; trong lựa chọn hình thức tổ chức và phương pháp, phương tiện, kĩ thuật dạy học. Tuy nhiên, những thuận lợi đó lại chính là những thách thức không nhỏ, thậm chí trở thành rào cản đối với những giáo viên ngại đổi mới, thụ động trong quá trình dạy học. Nhìn từ một số vấn đề của *Bình Ngô đại cáo* trong 3 bộ sách giáo khoa nói trên, tác phẩm chỉ thực sự trở thành ngữ liệu quý khi giáo viên nỗ lực nhập cuộc, làm chủ tri thức và từ đó thiết kế được kịch bản dạy học hiệu quả nhất đối với đối tượng học sinh cụ thể. Chẳng hạn, những khó khăn khi tiếp cận các từ ngữ khác nhau trong 3 cuốn sách giáo khoa có thể trở thành cơ hội để giáo viên phát huy năng lực tự chủ trong việc nghiên cứu, đào sâu và làm chủ tri thức. Từ đó, giáo viên tiếp tục phát huy năng lực sáng tạo và giải quyết vấn đề khi biến nội dung đó thành chủ đề dạy học hấp dẫn... Hay, tận dụng được hệ thống chú thích từ ngữ hay hệ thống câu hỏi trong cả 3 bộ sách giáo khoa, giáo viên sẽ linh hoạt hơn, bao quát được nhiều tri thức và phương pháp hơn... để có thể trở thành “người đạo diễn” tài năng...

4. Kết luận

Việc lựa chọn *Bình Ngô đại cáo* là ngữ liệu bắt buộc trong Chương trình giáo dục môn Ngữ văn 2018 là hoàn toàn hợp lí, thuyết phục cả về cơ sở khoa học và cơ sở thực tiễn. Tuy nhiên, khi xuất hiện trong 03 bộ sách giáo khoa Ngữ văn lớp 10, tác phẩm đã được khai thác theo các mạch chủ đề khác nhau tùy theo mục tiêu cần đạt mà mỗi bộ sách hướng tới. Nếu đặc trưng của thể loại cáo cũng như giá trị nội dung và giá trị nghệ thuật của *Bình Ngô đại cáo* ẩn chứa tiềm năng phát triển phẩm chất, năng lực cho người học thì độ khó của tác phẩm về rào cản ngôn từ, thể loại cũng như chiều sâu tư tưởng văn hóa thời đại lại là thử thách đối với việc tiếp nhận, khai thác tác phẩm với tư cách là ngữ liệu bắt buộc trong SGK Ngữ văn 10 hiện nay. Một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy – học *Bình Ngô đại cáo* trong nhà trường phổ thông đã được đề xuất. Song, điều quan trọng nhất quyết định chất lượng dạy – học *Bình Ngô đại cáo* nói riêng, các tác phẩm văn học nói chung chính là khả năng thích ứng, tự chủ, sáng tạo và năng lực “truyền lửa” của người dạy.

TÀI LIỆU THAM KHẢO/ REFERENCES

- [1] N. T. Tran, *Vietnamese medieval literature from a cultural perspective*. Education Publishing House, Hanoi, 2003.
- [2] T. V. Pham, “National inspiration in Binh Ngo Dai Cao,” 2007. [Online]. Available: <https://giaoducthoidai.vn/cam-hung-dan-toc-trong-binh-ngo-dai-cai-post280806.html>. [Accessed July 25, 2023].

-
- [3] V. H. Nguyen, "Vietnamese Confucian Soul in Nam Quoc Son Ha, Binh Ngo Dai Cao," *Han Nom Journal*, vol. 5, no. 102, pp. 15-26, 2010.
- [4] N. T. Do, *Manual for teaching high school literature under the new general education program*. Pedagogical University Publishing House, Hanoi, 2020.
- [5] T. T. H. Doan, *Manual for testing and assessing high school students' ability in teaching Literature (According to the 2018 General Education Program)*. Pedagogical University Publishing House, Hanoi, 2022.
- [6] T. T. H. Nguyen, *Good teaching and learning of literary works (medieval part) in high schools*. Pedagogical University Publishing House, Hanoi, 2006.
- [7] P. T. La, T. T. Nguyen, and T. A. Nguyen, "Applying Book Creator software to design documents for teaching some literary authors in the high school literature program," *Education Research Journal*, no. 480, term 2, pp. 15-20, 2020.
- [8] B. V. Hoang, "Research on reading comprehension of texts and reading comprehension teaching of literary works in high schools," *Journal of Educational Research*, no. 469, term 1, pp. 31-34, 2020.
- [9] T. H. Duong and T. H. Ngo, "Tales of Kieu – a compulsory work in the new general literature program: A few things for discussion," *Journal of Literary Research*, vol. 4, no. 566, pp. 137-144, 2019.
- [10] T. H. Duong, "Exploiting traditional cultural values in teaching and learning Luc Van Tien's stories in the direction of quality education for high school students," *TNU Journal of Science and Technology*, vol. 226, no. 12, pp. 164-170, 2021.
- [11] N. T. Do, "Why choose six compulsory literary works?" January 25, 2018. [Online]. Available: <https://dangcongsan.vn/y-te/vi-sao-chon-6-tac-pham-ngu-van-hoc-bat-buoc-471417.html>. [Accessed July 25, 2023].
- [12] D. N. Nguyen, "Binh Ngo Dai Cao: Some Textual Issues," *Han Nom Journal*, no. 4, pp. 40-44, 2003.